

MATURITNÝ OKRUH 12

NÁUČNÝ ŠTÝL

komunikačná sféra: pracovná (škola, pracovisko)

záujmová (spoločenské aktivity)

verejná (médiá, konferencie, atď.)

komunikanti: odborník --- odborník, odborník --- verejnosť, učiteľ --- žiak

funkcia: vysvetľovať, zverejňovať nové vedecké poznatky a sprostredkovať ich

- **objektívny štýl**

Znaky náučného štýlu

- **verejnosť** – štýl verejnej vedeckej komunikácie, využíva výhradne prostriedky zo spisovnej vrstvy jazyka
- **písomnosť** – aj hovorenej podobe predchádza písomná príprava
- **monologickosť** – adresát nie je prítomný, komunikácia bez spätnej väzby (okrem referátu a diskusného príspevku, ktoré majú znaky rečníckeho štýlu)
- **odbornosť** – domáca i medzinárodná odborná terminológia, presné údaje, fakty podopreté citáciami, autorský plurál (1. osoba pl.)
- **pojmovosť** – neutrálne slová (bez citového zafarbenia), termíny, pojmy, definície

Žánre náučného štýlu

1. vedecko-náučné útvary (výkladové a objektívne)

- dizertačná (doktorát) a habilitačná práca (docentúra)
- vedecká štúdia a vedecká prednáška
- odborný referát a odborný článok
- žiacke a študentské odborné práce, napr. Stredoškolská odborná činnosť (SOČ)

cieľ = spracovať objavené, rozšíriť, vysvetliť

2. populárno-náučné útvary (výkladové a subjektívnejšie)

- popularizačný článok a popularizačná prednáška

- recenzia

cieľ = rozšíriť objavené medzi neodbornú verejnosť

Osobitným žánrom je ESEJ, ktorá stojí na rozhraní medzi náučným a umeleckým štýlom.

POJMY – odborná literatúra

ABSTRAKT: krátka, presná, konkrétna a výstižná charakteristika obsahu článku, dokumentu, práce, nadväzuje na primárny dokument – teda na úplný text (článku, dokumentu, práce), je dostatočne informatívny a do značnej miery informuje o obsahu primárneho dokumentu, mala by sa mu venovať maximálna pozornosť, pretože v skrátenej podobe ním predstavuješ svoju prácu → slúži ako „upútavka“ na článok, dokument, prácu, na konci kľúčové slová, píše sa aj v cudzom jazyku, **na začiatku publikácie**

BIBLIOGRAFIA: abecedný zoznam použitej literatúry, **na konci publikácie**

- ak sú na obálke knihy vypísaní viacerí autori, do bibliografie uvedieme všetky mená, kolektívne dielo (ak nemá vedúcu osobnosť) začneme do zoznamu zapisovať až názvom diela
- ak sú na obálke knihy uvedení napr. traja autori a pripísaný celý kolektív ďalších autorov, zapíšeme tri mená a skratku **kol.**
- v súčasnosti má väčšina kníh svoje **ISBN** (z angl. International Standard Book Number – Medzinárodné normalizované číslovanie kníh), podľa trinásťmiestneho čísla ISBN (od 1. 1. 2007) môžeme určiť krajinu, vydavateľa a poradie vydania

Vzor:

Tolmáči, L.: Vlastiveda 4. Pracovný a poznámkový zošit. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2005. 56 s. ISBN 80-7158-609-9.

MENNÝ A VECNÝ REGISTER: abecedný zoznam mien, termínov, pojmov, **na konci publikácie**

Rozdiel medzi citáciou a parafrázou:

Citácia – doslovné uvádzanie citátu cudzieho výroku, textu a podobne

Parafráza – je voľné prerozprávanie; voľné spracovanie cudzej predlohy – vyjadrenie rovnakého deja, myšlienky alebo motívu iným spôsobom

SVETOVÁ A SLOVENSKÁ MODERNA

1880 – 1920

A: Francúzska literatúra v období moderny

- veľké zmeny v spoločnosti, rýchle životné tempo a sociálne problémy viedli k pesimizmu, strate istôt a ideálov (politická nestabilita Francúzska)

1. **symbolizmus**: používanie symbolov, ktoré slúžili na vyjadrenie abstraktného pojmu (*štvorlístok = šťastie, havran = nešťastie, lev = sila*), symboly čerpané z náboženstva, prírody, pocitov, nálad, mytológie, **zvýšená vnímavosť a citlivosť autora** (typická je pre nich osamelosť, nepochopenie okolia), **hra s asociáciou** (reťazenie predstáv), **voľný verš** (dokážu sa ním vyjadriť duševné stavy autora), t.j. rozklad klasickej básne, **Francúzsko je kolískou symbolizmu**

2. **dekadencia**: predchodca symbolizmu, básnici, ktorí opustili tradíciu v poézii, tzv. *úpadková literatúra*, tabuizované témy ako Satan, erotika, násilie, zlo

3. **impresionizmus**: *impresia = dojem*, t.j. autori sa snažili zachytiť okamžité dojmy bez rozumového vplyvu (spontánnosť, bezprostrednosť)

PREKLIATI BÁSNICI: generačná skupina francúzskych modernistov, názov vymyslel Verlaine

- Charles Baudelaire, Jean Arthur Rimbaud, Paul Verlaine

Charles Baudelaire

- škandál vyvolával najmä **vd'aka tzv. básňam zla** (desivé básne, kde vyjadruje radosť z bolesti iných), niektoré boli zakázané

jediná básnická zbierka **Kvety zla !!!**

- básne hovoria o skazenosti a zvrátenosti vtedajšej spoločnosti, Baudelaire **opovrhuje spoločnosťou**, cíti sklamanie, **neuznáva moc peňazí a postavenia**, tvrdí, že to prináša mravný a sociálny úpadok

- autor je výborným pozorovateľom a má obrovský **zmysel pre detail** (napr. podrobný opis hnijúcej mrciny)

- **alkohol** predstavuje preňho **milosrdenstvo** a nie prekliatie

- často **tematika smrti**, myslí na ňu, je to niečo prirodzené, krásne, **smrť = nový život**

najznámejšia báseň MRCINA --> zobrazuje hnilobný rozklad mŕtveho zvierat'a-zdochliny, autor podrobne opisuje pôsobenie pražiacceho slnka na zdochlinu, opis množstva múch a lariev v hnijúcom bruchu zvierat'a, prihovára sa svojej milej, že i ona skončí podobne v hrobe plnom červov, **Baudelaire v básni vyslovuje holú a krutú pravdu o smrti**

- **typický príklad spojenia zmyslov**: zrak (vidíme rozkladajúce sa zviera, čierne larvy v útrobach), čuch (hnilobný zápach), sluch (muchy bzucia), na jednej strane detailné, nechut' vyvolávajúce opisy, na strane druhej krásne opisy ženy → **harmónia kontrastov**

B: Slovenská literatúra v období moderny

- **rozvoj priemyslu** (Slovensko bolo najpriemyselnejšou časťou Uhorska), **ale stupňuje sa bieda** obyvateľstva, mnohí Slováci odchádzajú za prácou do cudziny, **vyvrcholenie národného útlaku**

- **mení sa postavenie spisovateľa v spoločnosti**, t.j. stáva sa osobnosťou, ktorá **presadzuje svoj osobný názor**

Znaky slovenskej moderny: symbolizmus a impresionizmus, **ľúbostné, prírodné, národné, reflexívne témy, intímnosť** poézie, **subjektivizmus, pochmúrnosť, smútok**, pocit citového zlyhania, **netradičný verš** (sylobotonický až voľný verš)

Predstavitelia: **Ivan Krasko, Janko Jesenský, Vladimír Roy, Ivan Gall**

Ivan Krasko

- **básnik osobného smútku** (predovšetkým **pochmúrne symboly**)

2 verzie vzniku jeho pseudonymu:

a/ dedinka, ktorá ležala neďaleko jeho rodnej obce sa volala Krasko

b/ Vajanskému sa páčila Kraskova poézia, označil ju za krásnu

- Krasko publikoval aj pod menom Janko Cigán (vl. menom sa volal Ján Botto)

Základné témy Kraskovej poézie: sociálne (nespravodlivosť, pomáďarčovanie, zotročovanie národa), samota, smútok, prírodné, ľúbostné (láska nešťastná, nenaplnená), filozofické (úvahy o vlastnom osudom)

básnická zbierka **Nox et solitudo !!!** (*Noc a samota*)

- **28 básní o samote, smútku a citovej nenaplnenosti**

- **ľúbostná poézia**, ktorá sa **preplietá s osobným smútkom** vyplývajúcim zo sklamaní (**žena** je v očiach básnika **vznešená bytosť**, neironizuje ju)

lyrický hrdina = opustený vo svete, kde sú ľudia pasívni, klaňajú sa peniazom, zabúdajú na lásku a tým ztracujú svoj osud, smútok prechádza do beznádeje, často sa nachádza uprostred tmavej noci

najznámejšia báseň TOPOLE --> **topole ako symbol samoty** (človek, resp. národ v 20.storočí), sú ošarpané, bez listia, ale stoja hrdo, nedajú sa pokoriť, topole vyjadrujú **i ľudské bôle**, autor využíva i prírodný **motív havrana** (motív smrti), **prírodné dianie v básni sa zhoduje so psychickým**

d'alšie známe básne:

Jehovah (**odsúdenie národného a sociálneho útlaku, kritika nečinnosti a odovzdanosti slovenského národa** voči osudu, zaklínací žalm na Slovákov)

Vesper dominicae (**o staručkej matke, ktorá čaká na syna** v jeden nedeľný večer, v básni spomína na svoju matku, ktorá je preňho symbolom kladných mravných hodnôt)

básnická zbierka **Verše**

- **verše aj "boľavé" aj k "životu smerujúce"**, objavuje sa i **sociálna tematika**

- zbierka venovaná snúbenici (prvá bola venovaná matke)

Otrok (otrokom sa myslí slovenský národ, ale autor verí v lepšiu budúcnosť)

Otcova roľa (**autoštylizácia**, pretože **autor tu vystupuje v úlohe tuláka, ktorý sa vracia k slovenskému národu**, naznačuje tu tisícročné utláčanie Slovákov a hnevá sa na slovenskú inteligenciu, ktorá sa nehlási k vlastnému národu)